

עם ראיתן כלומר לא יערכו לעדות וראייתן היתה כמו עדות. וע"ק לי שנין ששם זאת ההקדמה להקשות כנראה שבהבטל זאת ההקדמה תבטל הקדמה ואילו כן שאף אם מזה שא"ל לקדשו בשעת ראיתו כי אם למחר עם כל זה מקשה למה הוצרכו לעמוד שנים שיעידו בפניהם היתה ראיתם כמו עדות. ועוד נראה כי זאת היא הקדמה שהקשה המקשה לא האחרת כי לאחרת אין חזק במה שאמר ומאלי לא חסא שמינה גדולה מראיה, אבל אם יקשה למה נריך עדים בלי זו שעה שיקדשו ויקדשו בראייתם בלא חסא וכו' יבא בטוב. לכן אני אומר כי מה שאמר רש"י בראייתם פירושו עם ראיהם כמו שאמרתי ר"ל שהיה ראיהם כמו עדות ובלי זו שעה שיקדשו לא יערכו לעדים ולזה השיב התשובה שראייתם אינה כמו עדות לפי שראוהו בלילה. ומה שאמר רש"י למעלה ולאו ארישא קאי בל להרן קושיא אחת שיש כפי הלשון והיא דפירושו ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ר"ל עד שחשכה ביום שלשים ואם נאמר דאחא החלוקה השניה דראוהו ב"ד וכו' מדבר בכך א"כ איך אמר. יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש הרי עבר היום, לזה אמר רש"י דלא ארישא קאי בסמוך לחשכה דר"ל חשכה יום שלשים אלא שראו אותו ביום כ"ט ושאר שעות לקדש קודם שיעברו כל יום שלשים ולזה אפשר להעמיד שנים ויעידו וכו', ואע"ג דלפי מה שאמר מפרש זה הלשון ר"ל דשאר כל יום שלשים עם כל זה אמר רש"י שהיה שעות לקדש כנראה שעות לבד לא יותר משום דברישיא איירי דלא נשאר כלל מכל יום שלשים אפילו שעות לקדש אבל אה"ל דבסיפא נשאר כל יום שלשים וקודם שיבא חירון כגון שראוהו בלילה אפשר היה לומר דנשאר גם מיום כ"ט שעות. וזה הלשון

בחנה הלכה פ"ט פירוש ו"ל וכתבתי כפי ההקדמה שכתבתי שהדבור הזה הוא הגהה מאתה תלמיד שרצה לפרש דברי רש"י ז"ל. ואם אינו כן אלא שהם דברי בעלי החסם הרי כאלו עבר הקולמוס על מה שכתבתי בזה כי כל הדברים אמת ודעתי הקצרה לא יכלה להשיגם. כלל הדברים נחבארה ההלכה והדינים שכתבתי למעלה הם אמת בין הכי ובין הכי ועל פיהם אכל לישב דברי הרב ז"ל בלי ששאר קושיא כלל ואומר, כבר נחבאר שיש ג' חלוקות בענין ודינם מחולק. כ"כ נכנסו בביאור והא' למדנו היתה מדיוק דזה עמנו עשה הרב החלוקה, הא' שראוהו ב"ד ביום ושאר זמן לומר מקודש והדין בזה שיאמרו מיד מקודש, זאת החלוקה הזכיר הרב בראשונה במ"ש ראוהו ב"ד עמנו וכו' אם פדיון לא ילא כוכב וכו'. החלוקה הב' היא בהפך זאת שאפילו לראות בליל שלשים אחר שיאלו וכו' למחר מושיבין וכו' והוסף הרב ללמדנו בכאן דביה"ט והוא אחר שיאלו שני כוכבים הרי הוא כלילה. החלוקה הג' היא כשראוהו ביום ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין בזה דלמחר יקדשו ב"ד בלי שום עדות כלל. גם זאת החלוקה הנה נלמוד אותה מדיוק דברי הרב שהרי הוא אומר אם עדיין לא ילא כוכב אומרים מקודש טעמא דלא ילא כוכב הא אם ילא כוכב אין אומרים מקודש מיד וגם לא יושיבו דיינים וכו' אלא דבר אחר ומה הוא שלמחר יאמר מקודש בלי שיושיבו דיינים וכו' גם מדיוק דבריו האחרונים ככה נלמוד שהוא כתב ואם ראוהו וכו' אחר שיאלו ב' כוכבים למחר כו' טעמא דיאלו שני הכוכבים הא אם לא ילא כי אם אחד אין מושיבין דיינים וגם אין אומרים מקודש מיד אלא מה יעשו שיאמרו למחר מקודש בלי שיעמדו ב"ד כלל הרי נחבאר בפרט דברי הרב הג' דיינים האחרים ובה ניחא מקשיה סתירה דבריו אלו לאלו שהיא הקושיא השניה שהקשינו בדבריו ז"ל כמו שאמרה רואה גם נשאר הדינים ומחלוקות המזכרות הם עמם אותם שהזכיר הרב כי לדמיון שראו הירח ב"ד ביום ששאר זמן לומר מקודש שם הרב משל שראו אותו קודם שיאלו שום כוכב כי בודאי יוכלו לומר מקודש קודם שיאלו שני כוכבים. ולדמיון שראו אותו ביום ולא נשאר זמן לומר מקודש שם הרב משל בדיוק דבריו שראו אותו אחר שיאלו כוכב אחד כי אז לא ידעו הם אם יש זמן לומר מקודש כיון שלא ראו מהי ילא אותו הכוכב האחד וגם אין אלו יודעים כמה יתעכב לנאח הכוכב השני על האחד ואולי קודם שישלימו לומר מקודש ילא כוכב אחר, מה האמר יאמרו מקודש ואח"כ יראו אם ילא כוכב אחר בין כך ובין כך יחזרו לומר למחר מקודש ואם לא ילא כוכב יפאר החדש מקודש לא נאן ליעשות כן דבקידוש החדש אין ראוי לב"ד לומר דבריהם על ספק לילה, הרי מבואר מזה דאע"ג דהרב חסם בכאן לפסק הלכה האמר שמואל כוכב אחד יום מהעטם המזכר למעלה אינו סותר לזה במה ששם משל אם עדיין לא ילא כוכב כי אין כוונתו לשום משל ולבקש שיעדין יהיה יום לבד כי לזה אע"פ שיאלו כוכב אחד עדיין הוא יום כמבואר בדברי שמואל בפי' אבל כוונתו לשום משל בעבור שעדיין יהיה יום ושאר עוד מהיום זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקן וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה שש"פ שעדיין הוא יום לא ידעו ששאר מהיום עוד זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקן וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה חומרא לא כשיהיה קולא ולכן כשלא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ליל ל"א שאין מקדשין החדש בזמנו ומעברין אותו אז נדון זמן ביה"ט ליום ובודאי אם הספיקו לומר מקודש קודם שחשכה אע"פ שהוא בזמן ביה"ט מקדשין אותו כי שלא לקדש החדש בזמנו הוא קולא כמו שמבאר מדברי הרב סוף פ"ג. אבל בחלוקה השניה שמדבר שראו אותו אחר שיאלו שני כוכבים בליל שלשים אין מקדשין אותו אז בזמן ביה"ט ודין אותו כלילה כיון ששאר להם כל יום ל' שיעלו לקדשו. והנה נראה חכמת הרב ז"ל כי הדין שלמעלה הוצרך במשנה שאמר ראוהו ב"ד וכו' ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין של מטה ג' ילא שני כוכבים וכו' הוצרך בגמרא כמ"ש בגון שראוהו בלילה וראה הרב בחכמתו להניח עד שחשכה שהוצרך במשנה כפשוטו ואם לא חשכה ודאי עדיין יוכלו לומר מקודש שאם לא נאמר כן הרי הוא קולא כמזכר וכמ"ש בגמ' בגון שראוהו בלילה פירש כי ביה"ט הרי הוא כלילה שאם לא נאמר כן הרי הוא קולא וזה לחלוק הנושאים כאשר נחבאר: גם ההערה הד' מבואר בזה החירון למעלה בשם החסופות ורש"י ז"ל ואין צורך לבטל הדברים:

פירוש
י בית דין שקדשו וכו'. זו קולא בקדוש החדש שהרי נאמר אשר תקראו אותם כאלו אמר אשר תקראו אותם שהרי אין אלו סומכים אלא על אמירתם מקודש ואפילו בשגגה או זלזול: פ"ג א עדים שראו את החדש וכו' לא ילכו. לפי שאינם מגיעים למקום בית דין אלא אחר יום שלשים אחר שנתעבר החדש. וקשיא לי שהרי אמר בסוף פרק זה שאם לא באו עדים כל יום שלשים ועברו את החדש ואחר ד' או ה' ימים באו עדים רחוקין והעידו שראו הירח בזמנו ואפילו בסוף החדש מאיימין עליהם אם עמדו בדיוקן מקדשין אותו וחורין ומונין לאותו החדש מיום שלשים. הנה נחבאר מדבריו ז"ל שיש חולקת לעדות העדים אחר יום ל' הואיל ונראה בזמנו וזה נראה שאפילו ששכרו אותו ב"ד יש להם לחזור ולקבצו בזמנו ואמין בתחלה שאין עדותן אחר ל' יום מועלת וכבר קאן טעם שכבר נתעבר החדש וזה מורה שאם עיברו ב"ד את החדש

בפני השלשה ויקדשוהו השלשה: י בית דין שקדשו את החדש ב"ב שוגגין בין מוטעין בין אנוסים הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו. אע"פ שזה יודע שטעו חייב לסמוך עליהם שאין הדבר מסור אלא להם ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם שנאמר אשר תקראו אתם וגו':

פרק שלישי

א עדים שראו את החדש אם היה ביניהם ובין מקום שיש בו בית דין מהלך לילה ויום או פחות הולכין ומעידין. ואם היה ביניהן יתר על כן לא ילכו שאין עדותן אחר יום שלשים מועלת שגבר נתעבר החדש

הנה הלכה פ"ט פירוש ו"ל וכתבתי כפי ההקדמה שכתבתי שהדבור הזה הוא הגהה מאתה תלמיד שרצה לפרש דברי רש"י ז"ל. ואם אינו כן אלא שהם דברי בעלי החסם הרי כאלו עבר הקולמוס על מה שכתבתי בזה כי כל הדברים אמת ודעתי הקצרה לא יכלה להשיגם. כלל הדברים נחבארה ההלכה והדינים שכתבתי למעלה הם אמת בין הכי ובין הכי ועל פיהם אכל לישב דברי הרב ז"ל בלי ששאר קושיא כלל ואומר, כבר נחבאר שיש ג' חלוקות בענין ודינם מחולק. כ"כ נכנסו בביאור והא' למדנו היתה מדיוק דזה עמנו עשה הרב החלוקה, הא' שראוהו ב"ד ביום ושאר זמן לומר מקודש והדין בזה שיאמרו מיד מקודש, זאת החלוקה הזכיר הרב בראשונה במ"ש ראוהו ב"ד עמנו וכו' אם פדיון לא ילא כוכב וכו'. החלוקה הב' היא בהפך זאת שאפילו לראות בליל שלשים אחר שיאלו וכו' למחר מושיבין וכו' והוסף הרב ללמדנו בכאן דביה"ט והוא אחר שיאלו שני כוכבים הרי הוא כלילה. החלוקה הג' היא כשראוהו ביום ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין בזה דלמחר יקדשו ב"ד בלי שום עדות כלל. גם זאת החלוקה הנה נלמוד אותה מדיוק דברי הרב שהרי הוא אומר אם עדיין לא ילא כוכב אומרים מקודש טעמא דלא ילא כוכב הא אם ילא כוכב אין אומרים מקודש מיד וגם לא יושיבו דיינים וכו' אלא דבר אחר ומה הוא שלמחר יאמר מקודש בלי שיושיבו דיינים וכו' גם מדיוק דבריו האחרונים ככה נלמוד שהוא כתב ואם ראוהו וכו' אחר שיאלו ב' כוכבים למחר כו' טעמא דיאלו שני הכוכבים הא אם לא ילא כי אם אחד אין מושיבין דיינים וגם אין אומרים מקודש מיד אלא מה יעשו שיאמרו למחר מקודש בלי שיעמדו ב"ד כלל הרי נחבאר בפרט דברי הרב הג' דיינים האחרים ובה ניחא מקשיה סתירה דבריו אלו לאלו שהיא הקושיא השניה שהקשינו בדבריו ז"ל כמו שאמרה רואה גם נשאר הדינים ומחלוקות המזכרות הם עמם אותם שהזכיר הרב כי לדמיון שראו הירח ב"ד ביום ששאר זמן לומר מקודש שם הרב משל שראו אותו קודם שיאלו שום כוכב כי בודאי יוכלו לומר מקודש קודם שיאלו שני כוכבים. ולדמיון שראו אותו ביום ולא נשאר זמן לומר מקודש שם הרב משל בדיוק דבריו שראו אותו אחר שיאלו כוכב אחד כי אז לא ידעו הם אם יש זמן לומר מקודש כיון שלא ראו מהי ילא אותו הכוכב האחד וגם אין אלו יודעים כמה יתעכב לנאח הכוכב השני על האחד ואולי קודם שישלימו לומר מקודש ילא כוכב אחר, מה האמר יאמרו מקודש ואח"כ יראו אם ילא כוכב אחר בין כך ובין כך יחזרו לומר למחר מקודש ואם לא ילא כוכב יפאר החדש מקודש לא נאן ליעשות כן דבקידוש החדש אין ראוי לב"ד לומר דבריהם על ספק לילה, הרי מבואר מזה דאע"ג דהרב חסם בכאן לפסק הלכה האמר שמואל כוכב אחד יום מהעטם המזכר למעלה אינו סותר לזה במה ששם משל אם עדיין לא ילא כוכב כי אין כוונתו לשום משל ולבקש שיעדין יהיה יום לבד כי לזה אע"פ שיאלו כוכב אחד עדיין הוא יום כמבואר בדברי שמואל בפי' אבל כוונתו לשום משל בעבור שעדיין יהיה יום ושאר עוד מהיום זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקן וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה שש"פ שעדיין הוא יום לא ידעו ששאר מהיום עוד זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקן וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה חומרא לא כשיהיה קולא ולכן כשלא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ליל ל"א שאין מקדשין החדש בזמנו ומעברין אותו אז נדון זמן ביה"ט ליום ובודאי אם הספיקו לומר מקודש קודם שחשכה אע"פ שהוא בזמן ביה"ט מקדשין אותו כי שלא לקדש החדש בזמנו הוא קולא כמו שמבאר מדברי הרב סוף פ"ג. אבל בחלוקה השניה שמדבר שראו אותו אחר שיאלו שני כוכבים בליל שלשים אין מקדשין אותו אז בזמן ביה"ט ודין אותו כלילה כיון ששאר להם כל יום ל' שיעלו לקדשו. והנה נראה חכמת הרב ז"ל כי הדין שלמעלה הוצרך במשנה שאמר ראוהו ב"ד וכו' ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין של מטה ג' ילא שני כוכבים וכו' הוצרך בגמרא כמ"ש בגון שראוהו בלילה וראה הרב בחכמתו להניח עד שחשכה שהוצרך במשנה כפשוטו ואם לא חשכה ודאי עדיין יוכלו לומר מקודש שאם לא נאמר כן הרי הוא קולא כמזכר וכמ"ש בגמ' בגון שראוהו בלילה פירש כי ביה"ט הרי הוא כלילה שאם לא נאמר כן הרי הוא קולא וזה לחלוק הנושאים כאשר נחבאר: גם ההערה הד' מבואר בזה החירון למעלה בשם החסופות ורש"י ז"ל ואין צורך לבטל הדברים:

כל

לחם משנה

ליך כיון שלא יועיל עדותם ועוד נחשדו וניסן דליכא תקנה מועדות מה איכא למימר ילכו אפילו בשבת לתקן המועדות כדי שיוכלו השולחין ללכת מהרה לתקן המועדות וכו"ש במשנה דמפני זה מהללין את השבת בניסן וחשדו. לכך נראה לי ודאי דאין חירון המפרש עולה כלל. ולעיקר הקדמה ל"ל לתקן דכיון דב"ד קדשו את החדש אע"פ שימלא הדבר פטות מדין הורה הוא מקודש כמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש דאפי' נמלא העדים זוממין מדין הורה מקודש דהחזירה לא חלה הדבר אלא במה שיעשו ב"ד וכיון שכן אחר שעברו בית דין אע"פ שלא ימלא הדבר כן מעובר הוא ואין אלו צריכים לקבל כל עדות שיבא אחרי כן דאפילו האמת כדברי העדים הבאים אין אלו מחוייבים להחזיר מה שעשו ב"ד אבל מ"מ ב"ד מפני שגזר הדבר כשקר היבא דבאו עדים ונמלאו דנריהם מחוברים כותרים את העיבור ומפני כך מבלגלין ומאיימים אותם כדי שיחזרו בהם אע"פ שביט דין מנינים שהאמת אחס מ"מ רוצים שיחזרו בהם דאם יחזרו בהם שוב ליכא כאן לעז העולם שיאמרו שנתעבר החדש שלא כדיון אבל כשהעדים עומדים בדבורם אז מוכריהם ב"ד לטוהרם שלא יאמרו העולם שהחדש נתעבר בשקר וכיוצא בזה חייב רב דימי בפ"ק דראש השנה ואמר שם מחזי כשיקרא ולכך נראה אע"פ שאין הדין. כך סותרין את עיבורם מפני שלא יוצאו לעז ולכך ודאי כל היבא דלאנו יכולים לעשות שלא יעידו אותם העדים נעשה ולכך אמרין שלא ילכו להעיד שכבר נתעבר החדש ואין לנו חולקת בעדותם כלל דאם אק סותרין את העיבור אחרי כן הוא מפני שהם בלויים מאליהם

הנהגות מיימוניות

° כדנתיא ברי"ה (דף כ"ה) שאמר רבי עקיבא לרבי יהושע הרי הוא אומר אתם אתם אתם שלש פעמים לומר אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מוטעין אתם אפילו מורדין פ' דהלת אותם חסרי וא"ו כתובים בפ' שור או בשב וקרי אתם כלומר אתם תקראו אותם שבגורתכם ובעמוד כתוב בפקים מורדין אנוסים ולשון הגמרא הוא אפילו מורדין וכן כתב הסמ"ג עינין מ"ו ושמוא מעות נפל בהעקקות:

מנדל עוז

בית דין שקדשו את החדש עד סוף הפרק. סוף פרק אם אינו מכירין (דף כ"ד כ"ט): עדים שראו את החדש עד שכבר נתעבר החדש. סוף פ"ק דר"ס (דף כ"ב):

חבר תלוי ואתו לרבות שוגגין מורדין ומוטעין. ופירש"י שוגגין מאליהן כסבורין שהוא ראו להתעבר. מוטעין ע"י עדי שקר. ובעמוד כתוב בפקים מורדין אנוסים ולשון הגמרא הוא אפילו מורדין וכן כתב הסמ"ג עינין מ"ו ושמוא מעות נפל בהעקקות:

החדש אין להם לקבוע בזמנו וקשה לן האזי מימרא טובא . והשנוה שזין שני דמיון שוים שהרי ענין דברו הנה שאין מועלת בהקדמת קרבן ר"ח ונכחו שהרי עבר יום שלשים שהוא זמן הקרבן , אבל ענין דברו בסוף שאמר מקדשין אותו ויהיה לקדשו אחר ד' או ה' ימים אפילו בסוף החדש מועלת כדי לחזור ולמנות לאותו החדש מיום שלשים אבל לא יהיה שם מועלת לקרבן :

ב עדים שראו את החדש וכו' . על ר"ח ניסן ותשרי מפני תקנת המועדות . כיון שפירש הכתוב בקריאת המועדים ואמר במועדים מחללין עליהן את השבת כשם שמחללין את השבת על החמיר ועל הסכה דכתיב בהם במועדים מדרשין על המועדים דכל סיבה דכתיב ביה במועדים ואפילו בשבת ונאמר בתמיד רוח נוחה תשמרו להקריב לי במועדו וכתיב בשבת לנחלי הקריב את קרבן ה' במועדו וקריאת המועדים בעתם היא בשני החדשים הללו ובזמן שבהם קיים יולאים על כל החדשים מפני מוסף ר"ח :

ג כשם שמחללין וכו' . לשון הגמרא (ר"ה כ"ג:) וחד לא מהימן והחתיא מעשה כרבי נהוראי שהלך אל העד בלואש בשבת להעיד עליו פירוש להעיד לבית דין על העדים שאין מכירין אותו אמרי רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה צדיק וכו' והוא דלא קא חשיב ליה משום כבודו דרבי נהוראי רב אשי אמר רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה בלואש הוה אולר ר' נהוראי לאינטרוף צדיק א"ס מאי למימרא מהו דסימא כיון דלא ידע אי משכח ליה אי לא משכח ליה

החדש אין להם לקבוע בזמנו וקשה לן האזי מימרא טובא . והשנוה שזין שני דמיון שוים שהרי ענין דברו הנה שאין מועלת בהקדמת קרבן ר"ח ונכחו שהרי עבר יום שלשים שהוא זמן הקרבן , אבל ענין דברו בסוף שאמר מקדשין אותו ויהיה לקדשו אחר ד' או ה' ימים אפילו בסוף החדש מועלת כדי לחזור ולמנות לאותו החדש מיום שלשים אבל לא יהיה שם מועלת לקרבן :

החדש : ב עדים שראו את החדש הרי אלו הולכין לבית דין להעיד ואפילו היה שבת שנאמר אשר תקראו אותם במועדם וכל מקום שנאמר מועד דוחה את השבת. לפיכך אין מחללין אלא על ראש חדש ניסן ועל ראש חדש תשרי בלבד מפני תקנת המועדות. ובזמן שבית המקדש קיים מחללין על כולן מפני קרבן מוסף שבכל ראש חדש וחדש שהוא דוחה את השבת : **ג כשם** שמחללין העדים שראו את החדש את השבת כך מחללין עמהן העדים שמזכין אותן בבית דין אם לא היו בית דין מכירין את הרואין. ואפילו היה זה שמודיע אותן לבית דין עד אחד הרי זה הולך עמהן ומחלל מספק שמא ימצא אחר ויצטרף עמו : **ד** היה העד שראה את החדש בליל השבת חולה מרכיבין אותו על החמור ואפילו במטה. ואם יש להן אורב בדרך לוקחין

העדים בידן כלי זיין. ואם היה דרך רחוקה לוקחים בידם מזונות. ואפילו ראוהו נדול ונראה לכל לא יאמרו כשם שראינוהו אנחנו ראוהו אחרים ואין אנו צריכין לחלל את השבת אלא כל מי שיראה החדש ויהיה ראוי להעיד ויהיה בינו ובין המקום שקבוע בו בית דין לילה ויום או פחות מצוה עליו לחלל את השבת ולילך ולהעיד : **ה** בראשונה היו מקבלין עדות החדש בכל יום שלשים. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו אם יעשו עולה של בין הערבים שמא יבאו העדים ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין הערבים. עמדו בית דין והתקינו שלא

העדים בידן כלי זיין. ואם היה דרך רחוקה לוקחים בידם מזונות. ואפילו ראוהו נדול ונראה לכל לא יאמרו כשם שראינוהו אנחנו ראוהו אחרים ואין אנו צריכין לחלל את השבת אלא כל מי שיראה החדש ויהיה ראוי להעיד ויהיה בינו ובין המקום שקבוע בו בית דין לילה ויום או פחות מצוה עליו לחלל את השבת ולילך ולהעיד : **ה** בראשונה היו מקבלין עדות החדש בכל יום שלשים. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו אם יעשו עולה של בין הערבים שמא יבאו העדים ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין הערבים. עמדו בית דין והתקינו שלא

לחם משנה

התוס' ז"ל (בדבור סהדא הוה) וז"ל דמיירי בעד אחד שראה את החדש שהלך רבי נהוראי להטעף ולהעיד נמי על החדש. ולפי זה פירוש הגרייחא הכי הלך אל העד של החדש שהיה בלואש להטעף עמו ולהעיד על החדש וז"ל הוכרזה צברייתא שהיה עדים ולזה הקשו בגמרא א"ס מאי למימרא כלומר בשלמא בלישנא קמא דחזין דהיה רבי נהוראי העד שמכיר העד אשמיטין צברייתא דלע"ג דלא היה העד עמו חילל את השבת אבל למירוצא בחרא דהוא היה העד עמו מאי למימרא אבל לפירוש רש"י ז"ל שפירש דסהדא אחרניא הוה צדיק וכו' והוא דלא קא חשיב ליה משום כבודו דרבי נהוראי רב אשי אמר רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה בלואש הוה אולר ר' נהוראי לאינטרוף צדיק א"ס מאי למימרא מהו דסימא כיון דלא ידע אי משכח ליה אי לא משכח ליה

התוס' ז"ל (בדבור סהדא הוה) וז"ל דמיירי בעד אחד שראה את החדש שהלך רבי נהוראי להטעף ולהעיד נמי על החדש. ולפי זה פירוש הגרייחא הכי הלך אל העד של החדש שהיה בלואש להטעף עמו ולהעיד על החדש וז"ל הוכרזה צברייתא שהיה עדים ולזה הקשו בגמרא א"ס מאי למימרא כלומר בשלמא בלישנא קמא דחזין דהיה רבי נהוראי העד שמכיר העד אשמיטין צברייתא דלע"ג דלא היה העד עמו חילל את השבת אבל למירוצא בחרא דהוא היה העד עמו מאי למימרא אבל לפירוש רש"י ז"ל שפירש דסהדא אחרניא הוה צדיק וכו' והוא דלא קא חשיב ליה משום כבודו דרבי נהוראי רב אשי אמר רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה בלואש הוה אולר ר' נהוראי לאינטרוף צדיק א"ס מאי למימרא מהו דסימא כיון דלא ידע אי משכח ליה אי לא משכח ליה

ב עדים שראו את החדש הרי אלו הולכין לבית דין להעיד וכו' . קשה מאי לפיכך הוא זה הא מן התורה על כולן מחללין משום דכלהו ראשי חדשים איקרו מועד כדכתיב רש"י והתוס' ז"ל בספ"ק אלף דרבנן אסרו לפי שאין חוקן המועדות הלוי בהם אלף דוקא ניסן ותשרי שחלוי בהם חוקן המועדות ומוכרחים הוו לומר כן דלי לא אלף ניסן ותשרי דכתיב בהו קרא דלאל מועדי ה' א"כ כשבה"מ קיים אחאי מחללין שבת ועקרו רבנן דבר תורה וז"ל היתה על רבינו ז"ל שכתב לפיכך אין מחללין אלף על אלו אדרבה מפני טעם זה היה ראוי לחלל על הכל . וי"ל דלע"ג דשאר חדשים אחריו מדאיסקרו מועד בפרשת פנחס מ"מ הך קרא דאלה מועדי ה' לא כתיב אלף בניסן ותשרי וכיון שכן מלא מקום רבנן לומר דלכתי חלקיהו קרא להני לומר דהני בכל זמן מחללין משא"כ בשאר דמחללין כשניות המקדש קיים אלף כשאין ביהמ"ק קיים לא :

ג כשם שמחללין העדים וכו' . ברש"י פרק א"ס אין מכירין (דף כ"ג) על מחני' דלמחרה משלמים עמו אחד להעידו הקשו שם וחד מהימן והחתיא מעשה שבת הוא ועדין עמו וכו' אמר רב פפא מאי אחד זוג אחד וכו' וחד לא מהימן והחתיא מעשה שבת נהוראי שהלך אל העד להעיד עליו בשבת בלואש ותיירו רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה צדיק וכו' והוא דלא קא חשיב ליה משום כבודו דרבי נהוראי רב אשי אמר רבי נהוראי סהדא אחרניא הוה בלואש הוה אולר ר' נהוראי לאינטרוף צדיק א"ס מאי למימרא מהו דסימא כיון דלא ידע אי משכח ליה אי לא משכח ליה

ד היה העד שראה את החדש וכו' מולה . פ"ק (דף כ"ג) במשנה מי שראה את החדש ואינו יכול להלך מוליכין אותו וכו' : ואפילו ראהו גדול וכו' . שם (דף כ"ה:) בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת וכו' : **ה** בראשונה היו מקבלים עדות החדש בכל יום שלשים וכו' . בפרק יו"ט ש"ס ר"ה (דף ל"ה) אמרין במשנה בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו בלויים בשיר וכו' ואמר שם מה קלקול קלקלו בלויים בשיר הכא חירגמו שלא אמרו שירה כל עיקר ר' זירא אמר שאמרו שירה של חול

מגדל עוז

עדים שראו את החדש עד מזה לחלל עליו את השבת ולילך ולהעיד . פרק קמא דר"ה : בראשונה היו מקבלין עד יום שלשים בלבד . פרק יו"ט ש"ס ר"ה : (דף ל"ה) :

בשמעברין עד ככל מקום. פ"ק דגסהרין (דף י"א י"ב י"ג) ומקלח ומקלח בירושלמי וספק בן סורק ומורה (דף ע') : בראשונה כשהיו כ"ד עד לקדשו בלבד. פירק אם אינן מירין (דף כ"ב) וסוף פ"ק דר"ש : על גשה עד סוף קטן. פ"ק דר"ש (דף י"ח) :

י' שלח וכו'. בדרך שריבוינו חנו באלו השני הדשים שיתאמת להן סדרת יומי ומשאר הדשים מפני המועדות שבהן, ובשאר מהשנה הדשים אינם נזכרים לכן שאלו שאלו השלושה משי ב"ד מקדש י' לשם לילך ולחודש מאחר שגורא ביה: וכו' ו' אין יוצאין אלא ביום וכו'. וזו לא יתכן אלא בשלושה ניסן אצל שלוחי תשרי אין יוצאין ביום ר"ח וכו' אצל שלוחי תשרי אין יוצאין אלא ביום שני לפי שיום ראשון יו"ט ולחודש לא יתכן ז' הדין אלא ב"ח ניסן בלבד. וז"ל לפיכך שיתכן ללכת ביום ר"ח אצל אין מניעין אלא עד החתום ויבטו לפניו מן החתום עד שתשקע החמה ואחר שתשקע החמה אם יכולין לילך ולא יספיק לכן עובד כולכין ואם יש לכן עובד כדבר יוצאין למחר וכו' יום כ' של תשרי. [ומה] שאלמו יוצאין פירוש יוצאין מירושלים חוצה לה ואם לא כולכין עד החתום: י"ש

יב' יש מקומות וכו'. לפי שאין מהתכבדו בשלוש ניסן כמו שמתעבדו בתשרי לפי שיש כינוי שני ימים יום ראש השנה ויום כפור לזמן שלוחי ניסן מניעין למקום שאין מניעין שלוחי תשרי וכדי שלא לחלוק במועדות שאלו יבטו לנשות פסח יום אחד יבטו לנשות ויעשו כוכות יום א' א"ע"ש שלא ביעשו אלוהן השלוש ואשלו יו"ט של עזרת שליטתו אלוהי בראיה ולא בשלוש שרי חזק עושין עזרת אלא על פסחם כימים של עומר הידועים מיו"ט שני של פסח, לפי שחששו חכמים שמה יעשו כפשי א"ס יעשו עזרת יום אחד שמה יעשו כוכות יום אחד ביום המקום שאין שלוחי תשרי מניעין אלוהי הפקדו שיעשו באלה המקומות כל המועדות שני ימים מפני חשש הפסח, ושאר הסדר אינו נזכר ביאור: שנה

המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קמן: י' שלוחי ניסן ושלוחי תשרי אין יוצאין אלא ביום ראש חדש אחר שתעלה השמש עד שישמעו מפי בית דין מקדש. ואם קדשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים כמו שאמרנו ושמעו מפי בית דין מקדש יוצאין מבערב. ושלוחי שאר השנה חדשים יש להם לצאת מבערב אחר שנראה הירח אף על פי שעדיין לא קדשו בית דין את החדש הואיל ונראה החדש יצאו שהרי למחר בודאי מקדשין אותו בית דין: **יא' כל מקום שהיו השלוש מניעין היו עושין את המועדות יום טוב אחד ככתוב בתורה.** ובמקומות הרחוקים שאין השלוש מניעין אליהם היו עושין שני ימים מפני הספק לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית דין את החדש אי זה יום הוא: **יב' יש מקומות שהיו מניעין אליהם שלוחי ניסן ולא היו מניעין להן שלוחי תשרי.** ומן הדין היה שיעשו פסח יום אחד שהרי הגיעו להן שלוחי וידעו באי זה יום נקבע ראש חדש. ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוש. וכדי שלא לחלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מניעין שם עושין שני ימים אפילו יום טוב של עצרת: **יג' וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי שני ימים.** ששלוחי תשרי אינן מהלכין באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ולא בעשרי בו מפני שהוא יום כפור: **יד' אין השלוש צריכין להיותן שנים אלא אפילו אחד נאמן.** ולא שלח בלבד אלא אפילו תגר משאר העם שבא כדרכו ואמר אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את החדש ביום פלוני נאמן ומתקנין את המועדות על פיו. שדבר זה דבר העשוי להגלות ועד אחד כשר נאמן עליו: **טו' בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים והשכימו בנשף ועברו את החדש כמו שבארנו בפרק זה.** ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים רחוקים והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל שלשים. ואפילו באו בסוף החדש. מאיימין עליהן איום גדול ומטריפים אותם בשאלות ומטריחין עליהן בבדיקות ומדקדקין בעדות ומשתדלין בית דין שלא יקדשו חדש זה הואיל ויצא שמו מעובר: **טז' ואם עמדו העדים בעדותן ונמצאת מכוונת והרי העדים אנשים ידועים וגבונים ונחקרה העדות כראוי.** מקדשין אותו וחוזרין ומונין לאותו החדש מיום שלשים הואיל ונראה הירח בלילו: **יז' ואם הוצרכו בית דין להניח חדש זה מעובר כשהיה קודם שיבאו העדים אלו מניחין.** וזה הוא שאמרו מעברין את החדש לצורך. ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואומר לעולם אין מעברין את החדש לצורך. הואיל ובאו עדים מקדשין ואין מאיימין עליהן: **יח' יראה לי שאין מחלוקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים חוץ מן ניסן ותשרי.** או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים. שכבר נעשה מה שנעשה ועבר זמן הקרבנות וזמן המועדות. אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קודם חצי החדש מקבלין עדותן ואין מאיימין עליהן כלל. שאין מאיימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו: **יט' אבל מאיימין על עדים שנתקלקלה עדותן והרי הדבר נומה וגנאי שלא תתקיים העדות ויתעבר החדש.** מאיימין עליהן כדי שתתקיים העדות ויתקיים החדש בזמנו. וכן אם באו עדים להזים את העדים שראוהו בזמנו קודם שקדשוהו בית דין הרי אלו מאיימין על המזימן עד שלא תתקיים ההזמה ויתקדש החדש בזמנו:

שנה

לחם משנה

חיפכא מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מ"ס האי מחזי כשיקרא האי לא מחזי כשיקרא ע"כ וז' היא סוגיית הגמרא. ופירש"י ז"ל מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו ביום ל' שחרישו בשביל לעברו. ואין מאיימין ביום ל' על העדים שלא ראוהו ואין צריכין לקדשו ביום כדי להספיד שנת מיה"כ שיאמרו ראוהו ויעידו שקר. היה מלמדנו מאיימין וכו' אם אנו צריכין לעשות חסד. בייסן והשני שהמועדים חלוין בהם מקדשין לצורך וכו'. ובאמת אין שיטת רבינו ז"ל דומה לשיטת רש"י ז"ל דלפי פירושו של רש"י ז"ל מ"ד מאיימין על העדים לעברו הוא לומר שלא ראו א"ע"פ שראו. ורבינו ז"ל לא ס"ל הכי דודאי חזק ליה דאם ראו את החדש בזמנו ודאי שלא יעברוהו בין לצורך בין שלא לצורך ולא נאמר עיבור לצורך אלא היכא דמתעבר מתחילה בנשוא דלז' א"ס הולכין לעבר כיון דכבר נתעבר בנשוא מוקמינן ליה אחזקתיה. א"כ כדכתב בפרק ח' וז"ל וכן זה שאמרו חכמים מעברין את החדש לצורך הוא וחדשים אלו שמעברין אותן לפי השבוע עושין אחד מלא ואחד חסר ויש להם לעבר חדש אחר חדש או להסיר בזה הוא שמעברין לצורך מפני שלא נראה הירח בזמנו אצל כשנראה הירח בזה זמנו שהוא מחילה היותו אחר שנתקבץ עם השמש מקדשין לעולם ע"כ. ולכך פירש הלכה בדרך אחרת דאיידי הכא דכבר עיברו ב"ד את החדש ועשה בזה עדים לומר שראוהו בזמנו ולסבור העבור. וכן צענין הקידוש הוא כהפך שאלו עדים מתחילה שראוהו בזמנו וקדשוהו ואח"כ בזה סתירה לעדים או הזמה או הכחשה או דבר מבטל עדותן ובהא שקלא ופריא בגמרא, לדעת רבינו ז"ל דר' יהושע אמר מאיימין על העדים היכא שכבר עיברו את החדש ואלו עדים על החדש שראוהו בזמנו מאיימין עליהם לסבור דכריהם שלא יעמדו בדבריהם לעברו כלומר כדי שהעבור שיעשה יהיה מקוים וכשהוא כהפך שיעשו קידוש ואלו עדים לומר שלא נראה בזמנו כלומר שהעדות הראשון של קידוש שגורא בזמנו הוא שקר וחס בליס לסבורו בהכחשה או בהזמה אין מאיימין עליהם כדי שהקידוש שיעשו יהא קיים. ולכך לתם טעם לר' יהושע לפי פירושו זה. וז"ל טעמו דבעיבור החדש כיון דעשו סעודה בעיבור

רבי אומר אם נתעברה השנה יוצאין אף על אדם השני מפני הפורים ואמרו שם בנמ' דלפני דרבי סבר כר' שמעון דעביד שנה רצו חדש רצו ל' יום ורבנן סברי ל' יום דוקא. ורבינו ז"ל פסק בבבא פ"ד דרצו חדש רצו ל' יום והוי כר"ס א"כ היל"ל כאן דיוצאין על אדם השני מפני הפורים וכו':

י' שלוחי ניסן ושלוחי תשרי וכו'. בפר"ק (דף כ"א:) אמרו על כולן יוצאין מעברב על ניסן ועל תשרי עד שישמעו מפי ב"ד מקדש. ומ"ס שיוצאין ב"ח לא נקט הכי בדוקא אלא משום ניסן אצל בתשרי ודאי שאין יכולין ללכת דהוי יו"ט וכבר עמד על זה המפרש ז"ל:

יב' יש מקומות שהיו מניעין וכו'. בפ"ק (דף כ"א:) מכריז ר' יוחנן כל היכא דממו שלוחי ניסן ולא ממו שלוחי תשרי ליעבדו תרי יומי גזרה ניסן אבו תשרי: **יד' אין השלוש צריכין להיות שנים אלא אפילו אחד וכו'.** ריש פרק א"ס אין מכריזין (דף כ"ב:) תניא וכו' ב' אחד מחוץ העולם ואמר קדשו ב"ד את החדש נאמן ואמרו שם טעמא משום דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי ביה אינשי: **טו' בית דין שישבו כל יום ל' ולא באו עדים וכו'.** בפ"ק (דף כ') הקשו בנמ' על הכ' דלמרינן הכהן דמעברין ללול משום מחיל וירקא איני והאני רבה בר שמואל יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ח"ל החדש הוה לשם ראש חדשים כזה ראש וקדש. אמר רב ל"ק כאן לעברו כאן לקדשו וכו' יכול כשם שמעברין את השנה ולא החדש לצורך כך מקדשין את החדש לצורך ח"ל החדש הוה וכו' וכו' הוה דלמחר ריב"ל מאיימין על העדים על החדש וכו' ואין מאיימין וכו' על שלא נראה בזמנו לקדשו איני והא' שלה ליה ר' יהודה כשיאמר לר' אחי הוה יודעין שכל ימיו של ר' יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו א"ע"פ שלא ראוהו ואמרו ראוהו ויעידו שקר. ל"ק ה' צייסן ותשרי (כ"א) בשאר ירחין רבה אמר ה' דהי רבה בר שמואל אמרין ה' דתניא אמרין אומרים אין בין עזרת לעזרת ואין בין ל"ה אלא ד' ימים בלבד וכו' רב דימי מהרדעא מחזי

מגדל עז

שלוחי ניסן עד יום הכפורים. סוף פ"ק דראש השנה (דף כ"א:) אין השלוש עד כשר נאמן עליו. פרק א"ס אין מכריזין (דף כ"ב:) בית דין שישבו עד ויתקדש החדש בזמנו. בכל פ"ק דר"כ (דף כ') : וכן אם באו עדים עד סוף הסדר. פ"ק דר"כ: